

Και λοιπόν· περίληψιν. Οὐδεμία ἄλλη Ἐκθέσις ἐν Ἰταλίᾳ ἐπέδειξε τοσαῦτα καλλιτεχνήματα ὁμολογουμένης ἀξίας ὡς ἡ παρούσα. Ἡ ἀπὸ τῆς ἐνοποιήσεως τοῦ ἔθνους ἐπισπευθεῖσα ἀναγέννησις τῶν τεχνῶν ἔφθασε σήμερον εἰς σημεῖον δυνάμενον νὰ ὀρίσῃ μίαν περίουδον ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐξελίξει τῆς ἰταλικῆς καλλιτεχνίας· οἱ πρὸ δεκαετίας ἀναφανέντες ὡς ἐλπιδοφόροι ἐργάται τῶν τεχνῶν, σήμερον εἶνε μεμορφωμένοι καλλιτέχναι, καὶ τὸ ἔργον τῶν ὀλόκληρον ὁμοῦ φέρει ἓνα χαρακτῆρα ὀρισμένον, συνιστᾷ ἐν ὅλον ἐθνικόν.

Ἐκ τῆς ὅλης Ἐκθέσεως αἱ εἰκόνες μόνον καὶ τὰ ἀγάλματα θά με ἐπάσχολήσωσιν. Ἐν τῇ ζωγραφικῇ τὴν πρῶτην θέσιν, καὶ κατὰ ποσότητα καὶ κατὰ ποιότητα, κατέχουσιν αἱ τοπογραφίαι. Τὸ φαινόμενον τοῦτο, συνδεόμενον μετὰ τῆς ἐν γένει ἐν τῇ ποιήσει καὶ τῇ καλλιτεχνίᾳ ἐκδηλουμένης συγχρόνου ἠθικῆς καὶ φιλοσοφικῆς ἐξελίξεως, διὰ μακρῶν μόνον θὰ ἐπειρώμην νὰ ἀναπτύξω· ἀλλ' ἀποῦ δὲν τὸ ἐπιτρέπεις, νύξιν τινὰ τοῦλάχιστον δι' ὀλίγων νομίζω ἀναγκαίαν.

Δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ἀποδείξωσιν ὅτι τὴν ἔκφρασιν τοῦ καλοῦ ἡμεῖς οἱ νεώτεροι δὲν τὴν ἐννοοῦμεν πλέον καθ' ὄν τρόπον καὶ οἱ ἀρχαῖοι, καὶ δὴ οἱ Ἕλληες. Παρ' ἐκείνοις τὸ σχῆμα ἦν τὸ πᾶν· ἡμεῖς ὑπὸ τὸ σχῆμα ἀναζητοῦμεν τὴν ἰδέαν· καὶ διὰ τοῦτο οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ γλύπται σήμερον ἀντὶ ὀραίων σωμάτων ἐπὶ τοῦ μαρμάρου ἢ ἐπὶ τοῦ πίνακος διὰ τῶν ἰδίων μέσων προσπαθοῦσι νὰ καθηλώσωσιν ἰδέας. Καὶ ἡ ἰδέα εὐχερέστερον ἐκφράζεται διὰ τοῦ περιγραφομένου χώρου. Εἰς τὰ μυθιστορήματα—τὰ κοινότερα ταῦτα τῆς σήμερον ποιήματα—τὸ μεγαλειότερον μέρος κατέχει ὄχι· τὸ ἀνθρώπινον μύχιον δράμα, ἀλλ' ἡ τοπογραφία, ὑπὸ τὴν ὁποίαν λανθάνει ἡ τοῦ χώρου ἐπίδρασις ἐπὶ τοῦ ὀργανικοῦ ἀνθρώπου· νὰ ὁ Ζῶλας, οὗτος ὁ δῆξύτερος τόπος τῆς καθ' ἡμᾶς φιλολογικῆς συναυλίας. Ἐν τῇ μουσικῇ, νὰ ὁ Βάγνερ με τὰς ἀρμονίας του, αἵτινες ἐκφράζουσι τὸ πνεῦμα τοῦ δραματικοῦ χώρου, ἐὰν τὸ μέλος μόνον δύναται νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἐκρήξιν τοῦ ψυχικοῦ πάθους. Ἐν τῇ ζωγραφικῇ, αἱ τοπογραφίαι· ἐν ταῦταις ἡ φύσις ὀμιλεῖ ἀντὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἰδοῦ ἐν δάσος περίσκεπτον· ἀγροὶ ἐκλελυμένοι καὶ θνήσκοντες ὑπὸ τὰ δῆγματα φλογεροῦ ἡλίου· μία κοιλὰς κλαίουσα· μία καλύβη ἐν μέσῳ ἄλσους παιδρά, μειδιῶσα, εὐτυχῆς· μία ἀποψὶς τῆς Βενετίας ρεμβάζουσα καὶ ἀναπολοῦσα μυστηριώδεις νύκτας ἔρωτος· ἄλλη τῆς Νεαπόλεως μεθύουσα ἐκ λάμψεως καὶ χρωμάτων, γελῶσα καὶ νυστάζουσα καὶ μυρία ἄλλαι.

Ἐν τῇ γλυπτικῇ ἐπὶ ἐξακοσίων περίπου ἔργων τὸ πέμπτον περίπου εἶνε ἀγαλμάτια μικρῶν παιδίων· ὀλόκληρος μικρὸς λαὸς ἐκ μαρμάρου, ἐξ ὀρειχάλκου, ἐξ ἐψημμένης γῆς, γυμνός, ἡμίγυμνος, ρακένδυτος, γελῶν, κλαίων, μορφάζων, πηδῶν, κοιμώμενος, κάμνων τοῦμπες, πειράζων σκύλους, τρώγων, ἄδων, ζῶν καὶ ἀκίνητος.

Καὶ τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς ὑπερπολάσεως τῶν μικρῶν παιδίων ἐν τῇ γλυπτικῇ πρέπει κριτικώτερον νὰ ἐξετασθῇ. Ἡ γλυπτικὴ πίπτει, σμικρύνεται· ἀπεμακρύνθη τοῦ σκοποῦ τῆς. Ὁ Φειδίας με τὸν Δία καὶ τὴν Ἀθηνᾶν του, ὁ Πραξιτέλης με τὰς Ἀφροδίτας του, ὑπῆρξαν γλύπται· ἠρμήνευσαν τὸ μέγα καὶ τὸ καλόν. Ἀλλ' ὁ οὐρανὸς ἤλλαξε καὶ ἤλλαξαν καὶ οἱ ἀνθρώποι· τοὺς ὀραίους, τοὺς καλλιπλάστους θεοὺς τοῦ Ὀμήρου ἐξήλασεν ἡ ἐπανάστασις καὶ ἀντ' αὐτῶν ἐγκαθιδρύθη ἡ βασιλεία τῶν ἰδεῶν· τῶν θείων ἰδεῶν, ἀντὶ τῶν θείων σωμάτων. Ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος, εἰ καὶ ἐν αὐτῷ ἀπέζη τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Πραξιτέλους ἡ με-

γαλοφυία, διὰ τοῦ Μωϋσέως του ἔδειξεν εἰς τὸν κόσμον τὴν καταπληκτικὴν σύνοψιν τῆς ἰσραῆς φιλολογίας τῶν ἐβραίων μᾶλλον παρὰ ἐν ἀγάλματι. Καὶ σήμερον, ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν ὁ Φερράρι ἐγλύψε τὸν Πλησίον σου, τὸν κατεσκληκτότα, ρακένδυτον καὶ ὑπὸ τοῦ καμάτου συντριβέντα γεωργόν, καταπεσόντα χαμαὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἡτις ροφᾷ τὴν ζῶν του καὶ δὲν τοῦ δίδει ἀρκούντα τὸν ἄρτον του· δηλαδὴ τὸ γεωργικόν, τὸ κοινωνικόν ζήτημα. Εἶνε οὗτος ὁ σκοπὸς τῆς γλυπτικῆς;

Ἄλλ' ἐπειδὴ ὅλοι οἱ γλύπται δὲν εἶνε Φερράρι, ἀντὶ μιᾶς ἰδέας ἀρκοῦνται καὶ εἰς τὴν ἔκφρασιν ἐνός αἰσθήματος, ἀρκεῖ νὰ ἐκφράζωσι κατὰ τὸ τοῦτο εὐχερέστερον ἐπιτυχάνεται διὰ τῆς ἀπομιμήσεως τῶν μικρῶν ἐκείνων ὀργανικῶν πλασμάτων, παρ' οἷς τὰ αἰσθήματα διατελοῦσιν εἰσέτι ἄπλᾳ, εὐερμήνευτα, στοιχειώδη· ἡ χαρὰ, ὁ πόνος, ἡ ἐκπληξὶς κλπ. Ἀλλ' εἶνε μικρὰ τὰ ἔργα ταῦτα, πολὺ μικρὰ. . . αἱ!

Τὴν ἐκφράζει ὁ Ἀντίνοος τοῦ Βελβεδέου; ὀνόμασέ του καὶ Κώσταν· εἶνε πάντοτε ἐν ἀριστοῦργημα· ἐν ἀνθρώπινον σῶμα ὀραῖον, τέλειον. Τὸ παιδάριον ἐκεῖνο, τὸ σκεπτικῶς ἀτενίζον ἐπὶ ἐργαλείων τινῶν τῆς ὀπτικῆς, εἶνε ὁ μέλλων νὰ καθηλώσῃ τὸν ἡλίον ἐπὶ τὸ οὐράνιον στερέωμα· εἶνε ὁ Γαλιλαῖος· ἀφαίρεσέ του τὸ ὄνομα· εἶνε ἐν κωκοκαμωμένον ὀμοίωμα μαθηταρίου.

Τὸ βρέφος ἐκεῖνο μορφάζει· θὰ γάγῃ κατὰ τί μικρόν (τί ἰδέα!) ὁ μορφασμὸς του εἶνε φυσικώτατος· εἶνε ἀληθές· καὶ τί με μέλει; Ἀποστρέφω τὴν κεφαλὴν καὶ πάγω ἄλλου.

«Κάμε γρήγορα!» μοῦ ἀπαντᾷ, ὡ ἀνυπόμονε διευθυντά· ἐτελείωσα. Τώρα θὰ σταχυολογήσω ἀπ' ἐδῶ κ' ἀπ' ἐκεῖ μετὰ τῶν καλλιτεχνημάτων ἀτάκτως, ἀδιαφόρως καὶ θὰ ἀναφέρω σπεύδων ὅσα καλλιτέραν μοὶ ἔκαμαν ἐντύπωσιν.

Ἀγησέλαος

ΑΝΘΥΛΛΙΑ

Ἀξίζει πολὺ περισσότερον μίαν φασουλόσουπα προσφερομένη ἀπὸ φίλον παρὰ πολυτελῆς τράπεζα προσφερομένη ἀπὸ ὑπερφάνειαν.

Δύο τιμιότητες ἀναπόφευκτοι ἀπὸ τὴν πλοῦτη· α') πηγῆ, β') ἡ γενναιοδωρία.

Ἀνθρώποι τινες ἔχουσι φαιδρότητα πένθιμον, ἐνῶ ἄλλοι πένθος φαιδρόν. Ἀπλοῦν ἀποτέλεσμα καὶ τοῦτο τῆς ἰδιοσυγκρασίας.

Διὰ τὴν δαπανῶσιν ἄφθονα εἰς τὴν κακίαν καὶ ὀλίγα εἰς τὴν ἀρετήν; Διότι, κατὰ τὰ φαινόμενα, θέλουσι νὰ ἀποθαρρύνωσι τὴν τελευταίαν. . . Δυστυχεῖς γυναῖκες!

Μαρτενγκῶ.